

Mărturii documentare despre familia mareșal Constantin Prezan și ținutul Vasluiului

MARIA COLEA

Parcurgând pagini din istoria zbuciumată a neamului nostru, regăsim fapte și împliniri reunite sub același nume – mareșalul Constantin Prezan. Născut la 27 ianuarie 1861, la Butimanu, județul Ilfov, Constantin Prezan a îmbrățișat cariera militară, prin absolvirea Școlii de ofițeri de infanterie și cavalerie din București și a Școlii Speciale de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau. El a parcurs toate treptele ierarhiei militare, de la sublocotenent, 1880, căpitan, 1887, general de corp de armată, 1917, până la cea de mareșal al României, în 1930.

Fiind ofițer specializat în arma genului, Constantin Prezan este numit șef sector, apoi în comandamentul „Cetății București”.

În 1913, a participat la cel de-al doilea război balcanic, iar la intrarea României în primul război mondial, Constantin Prezan a comandat Armata de Nord, care opera la aripa dreaptă a dispozitivului ofensiv din Transilvania.

În calitate de șef al Marelui Cartier General, Constantin Prezan a realizat un puternic aliniament defensiv pe linia Siretului și în Carpații Orientali, la adăpostul cărora s-a desfășurat activitatea de refacere a armatei¹.

În aprilie 1917, generalul Constantin Prezan l-a însoțit pe Ion I.C.Brătianu în a doua sa vizită la Petrograd și a pledat pentru reînceperea acțiunii militare pe frontul românesc. Aici, a „propus mutarea ofensivei mai spre vest, în regiunea Nâmoloasa, spre a putea sparge frontul dușman în mijloc și a-i arunca aripa cu spatele spre munți. Planul propus de generalul român a fost acceptat și comunicat celor două state majore ca directivă pentru prelucrarea planurilor de operațiuni plănuite”².

Comandând activitatea de elaborare a planului campaniei anului 1917 și sprijinind ideea declanșării unor acțiuni hotărâte de lovire a grupurilor de armate „Arhiducele Iosif” și „Feldmareșalul von Mackensen”, Constantin Prezan a contribuit la obținerea biruințelor de la Mărăști, Mărășești, Oituz.

În anii 1918-1919, după cea de a doua mobilizare, în fruntea Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan a coordonat operațiunile militare împotriva Puterilor Centrale, obligând adversarul să evacueze întreg teritoriul național.

Pentru activitatea și meritele sale în Războiul de Reîntregire a Neamului,

---

¹ C.Căzănișteanu, V.Zodian, A.Pandea, *Comandanți militari. Dicționar*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 159-160.

² Constantin Kirîțescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, vol. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 25.

Constantin Prezan a primit toate cele trei clase ale Ordinului „Mihai Viteazul”.

În afara carierei militare, „ofițerul cu ținută sigură, vorbă socotită și de cugetare îndelungată”, cum avea să-l numească Nicolae Iorga, a trăit retras, neangajat în vreun curent politic. Și dorind, parcă, să rămână cât mai departe și străin de orice „intrigă și îndemn ce ar fi vrut să-l întrebuițeze în tumultoasa viață politică” a Bucureștiului, în 1897, Constantin Prezan cumpără, de la Constantin Livaditi din Iași, moșia Schinetea, din comuna Dumești, județul Vaslui, în suprafață de 1065 ha, la preț de 150.000 lei³. Pe această moșie, aflată la 40 km de Vaslui, își construiește Constantin Prezan o casă fărâncască de proporții mai mari, cu cerdac.

Poate și calității sale de proprietar al moșiei Schinetea i se datorează faptul că, în perioada 1901-1904, este numit comandant al Regimentului 7 Rahova din Vaslui, regiment care, ca o dovadă a prețurii ce i-a purtat-o, și-a luat succesiv numele de Regimentul 7 Rahova 25 „General de Corp de Armată Constantin Prezan”⁴, după Războiul de Reîntregire a Neamului, și Regimentul 7 Rahova 25 „Mareșalul Constantin Prezan”⁵, după 1930. Tot sub îndemnul aceluiași sentiment, ofițerii vasluieni și-au făcut un titlu de mândrie din a întregi numele Cercului militar al Garnizoanei Vaslui cu cel al Mareșalului.

În 1934, Cercul militar „Mareșal Constantin Prezan” cumpără⁶ Palatul „Mavrocordat” din Vaslui, fosta casă „Elena Ghica”, acesta fiind amenajat drept sediu pentru activitățile proprii. Aici, mareșalul Constantin Prezan avea o cameră cu mobilier personal, unde rămânea pentru și după întâlnirile și manifestările organizate de cadrele militare vasluiene (fotografiile păstrate la sediul actual al Cercului militar Vaslui ilustrează unele dintre acestea).

Mărturii inedite ale existenței și trecerii Mareșalului și a familiei sale pe aceste meleaguri, precum și ale unor manifestări de atașament față de oamenii de aici, concretizate prin donații sau prin implicarea în înființarea unor instituții laice sau religioase, se pot regăsi, pe parcursul unei jumătăți de secol, în documente sporadice (cele existente anunțând altele, care, însă, nu s-au păstrat) din fondurile arhivistice: Tribunalul județului Vaslui, Episcopia Huși, Prefectura județului Vaslui, Școala primară Schinetea, Poliția orașului Vaslui, Camera agricolă Vaslui, păstrate la Direcția Județeană Vaslui a Arhivelor Naționale.

Astfel, încă din 1926, Constantin Prezan și soția sa s-au preocupat de reînființarea schitului Mălinești⁷ de pe moșia Schinetea (desființat prin secularizarea

³ Direcția Județeană Vaslui a Arhivelor Naționale (în continuare: D.J.Vaslui A.N.), fond Tribunalul județului Vaslui, registru de transcripțiuni nr. 1/1897, act nr. 163.

⁴ *Ibidem*, fond Prefectura Județului Vaslui, dosar 1/1923, f. 16.

⁵ *Ibidem*, fond Poliția orașului Vaslui, dosar 3/1932, f. 112.

⁶ *Ibidem*, fond Tribunalul județului Vaslui, registru de transcripțiuni nr. 1/1934, act nr. 1238.

⁷ *Ibidem*, fond Episcopia Huși, dosar 6/1933, f. 8, 11.

de la 1864) și apoi de refacerea bisericii schitului, construirea chiliilor și dotarea schitului cu obiecte de cult, cărți, tablouri.

Într-un memoriu al Episcopiei Huși, adresat, în 1933, Ministerului Instrucțiunii Cultelor și Artelor, după ce se menționează că „Dl mareșal Prezan și dna Prezan, animați de sentimente de pietate ale străbunilor noștri, au intervenit locurilor competente și au înființat schitul”⁸, se solicită sprijin ca acesta să devină instituție independentă, schitul Mălinești aflându-se sub conducerea unei maici de la Mănăstirea Adam, județul Tutova.

În legenda schiței de plan a terenurilor schitului Mălinești, aliniatul *d*, este precizată suprafața de 3.520 m² pădure, „teren cedat de dl mareșal Prezan”⁹, iar în inventarul schitului, întocmit în 1934, printre obiectele din dotare se află: „trei sfeșnice de alamă din care două de la dl mareșal Prezan, un rând de acoperăminte pentru vase de la dna mareșal Prezan, ... trei tablouri: *Regele Carol I, Regina Elisabeta, Voievodul Mihai*, donate de dl mareșal Prezan, ... două icoane de mătase tot de la dl Mareșal”¹⁰.

Acestui schit, așa cum rezultă din declarația maicii Leonora Verman, „mareșalul Prezan a mai donat 50 de cărți ca punct de plecare pentru înființarea unei biblioteci”¹¹.

În 1938, când noul Consiliu al Asociației Române pentru Propaganda Aviației, Filiala Vaslui, prin președintele său, Ion Rășcanu, general în rezervă și fost ministru, își exprimă dorința, printr-o scrisoare adresată Mareșalului, „ca avionul ce se va procura de filială să poarte numele Domniei Sale”, acesta refuză propunerea, dar nu întârzie să răspundă favorabil apelului Consiliului de a contribui la achiziționarea respectivului avion, donând în contul asociației suma de 5000 lei.

„În dorința de a contribui la răspândirea luminii prin școală și de a pune la îndemâna fiilor de săteni un local care să întrunească condițiile de ordin didactic”¹², mareșalul Constantin Prezan, așa cum arată prefectul județului Vaslui, Ion Rășcanu, într-o adresă către primarul comunei Dumești, din 14 ianuarie 1943, a hotărât să construiască, în satul Schinetea al acestei comune, o școală primară. Gândul începe să prindă contur chiar din primele luni ale anului respectiv.

După ce, încă din anul anterior, prefectul județului Vaslui se preocupa ca drumul județean Roman-Buhăești-Dumești să fie „practicabil, pentru a putea fi folosit de dl mareșal Prezan”¹³ (la intervenția Ministerului Afacerilor Interne), la începutul anului 1943, acesta cere primarului comunei Dumești „să se pună la

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, dosar 7/1934, f. 21, 36.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, dosar 6/1933, f. 27.

¹² *Ibidem*, fond Prefectura județului Vaslui, dosar 3/1939, f. 401.

¹³ *Ibidem*, dosar 5/1943, f. 36.

dispoziția dlui Mareșal, pentru transportarea materialului lemnos necesar construirii școlii, un număr de 50 sănii”¹⁴. Numărul acestora și al carelor crește apoi, la 120, urmând ca locuitorii care vor participa la transportarea lemnului să fie scutiți în întregime de prestație pe anul 1943. Toate aceste măsuri urmau să contribuie ca dorința de „largă generozitate a dlui Mareșal să fie îndeplinită cât mai repede”.

Școala din satul Schinetea, ridicată din „cărămidă roșie, cu fondurile donate de mareșalul Prezan”, la dimensiuni mari, vreo 11 săli, pentru care „cumpărase inventarul și materialul didactic necesar”¹⁵, cu toate insistențele Mareșalului, care, simțindu-și, poate, sfârșitul, ar fi vrut s-o vadă finalizată (se păstrează numeroase adrese către Prefectură, solicitându-se sprijin), rămâne nefinisată și „acoperită cu tablă doar în parte”.

Anul 1943 a fost un an nefast pentru familia Prezan. La 18 iunie 1943, moare, la București, soția Mareșalului, Olga Prezan, care, conform dorinței sale, este adusă și înmormântată la moșia Schinetea. Ceremonialul înmormântării a făcut obiectul unei informări scrise a prefectului județului Vaslui către Ministerul Afacerilor Interne al României, la cererea acestuia. În conținutul documentului sunt prezentate, în detaliu, aspecte ale ritualului înmormântării, pe ore, începând de la sosirea, la 8,16, a trenului mortuar în gara Vaslui, „din ajun foarte frumos și sobru cernită”, apoi, în gara Băcești, unde „pe peron se găseau reprezentanți ai autorităților județene și locale, cei mai mulți îmbrăcați în costume naționale ... foarte mulți săteni și sătence din satele învecinate”, și continuând cu sosirea, la Schinetea, a cortegiului funerar, „format dintr-un car tras de șase boi, car frumos îmbrăcat cu verdeață”, după care venea dl mareșal Prezan, apoi corul maicilor de la schitul Mălinești și în urmă săteni și sătence”¹⁶. Această informare prezintă interes nu atât prin descrierea modului de desfășurare a ceremoniei, cât mai ales prin datele referitoare la sosirea și prezența personalităților politice și militare de cel mai înalt grad, în frunte cu mareșalul Ion Antonescu, Conducătorul Statului, precum și prin relatarea întrevederii prefectului județului cu acesta.

Astfel, se consemnează: „... la Vaslui, în după-amiaza zilei de 21 iunie, am luat toate măsurile în vederea sosirii la Schinetea a dlui mareșal Ion Antonescu, prin pavoazarea gării și a parcursului până la conacul moșiei. Azi-dimineață, la ora 7,30, m-am aflat în gara Băcești. Împreună cu mine așteptau sosirea trenului dl general Pălăgeanu, prefectul Poliției Capitalei, dnii ofițeri generali și superiori din Corpul IV de Armată, dl general Barozzi, subinspector general de Jandarmi Iași, dl prefect de Roman, ofițeri ai Regimentului 7 Rahova 25 <<General de Corp de Armată Constantin Prezan>> ... La ora 9,00 fără câteva minute a intrat în stație trenul cu dl mareșal Antonescu. Au coborât mai întâi dnii miniștri, la ora 9,30, a descins dl Mareșal ... la

¹⁴ *Ibidem*, dosar 2/1943, f. 536.

¹⁵ *Ibidem*, fond Școala primară Schinetea, dosar 6/1945.

¹⁶ *Ibidem*, fond Prefectura județului Vaslui, dosar 2/1943, f. 376-388.

ora 10,00, a început ceremonia religioasă ... la ora 11,30, Dl mareșal Ion Antonescu a părăsit conacul, mergând în gara Băcești. Imediat după urcarea în vagon a primit în audiență, ... la ora 12,00 am fost primit subsemnatul ... Dl mareșal Antonescu s-a interesat de următoarele chestiuni: agricultură, sănătate publică, drumuri, construcții, școli, biserici, ordine publică ... în problema școlilor și bisericilor, după ce am arătat situația rea în care se găsesc, Domnia sa a binevoit a-mi acorda un fond de 20000000 lei, cu care să pot să îndeplinesc lipsurile, ajutat de munca obștească ... Trenul special a plecat din gara Băcești la ora 13,00”¹⁷.

O lună mai târziu, ca rezultat al acestei întrevederi, prefectul județului Vaslui îi trimite mareșalului Ion Antonescu o telegramă cu următorul conținut: „Intrând în posesia marelui dar ce ați binevoit a-l face pentru reconstrucția bisericilor și școlilor din județ, care au suferit cumplit de pe urma cutremurului din 1940, vă rog să-mi permiteți ca în numele județului să vă adresez respectuoase mulțumiri pentru mărinimoasa dvs. danie”¹⁸. (În arhiva Prefecturii județului Vaslui se păstrează o amplă corespondență privind folosirea celor 20000000 lei constituiți în Fondul „Mareșal Antonescu”).

Nu mult după moartea Olgăi Prezan, la 27 august 1943, moare și mareșalul Constantin Prezan.

Documentele de arhivă vasluiene nu oferă informații cu privire la înmormântarea Mareșalului, care a avut loc tot la moșia Schinetea, dar au rămas încă vii emoțiile acestui eveniment în memoria celor care mai trăiesc și au participat direct la funeralii: „Eram în muzica militară a Regimentului 7 Infanterie Vaslui. Aveam 23 ani ... Eu sunt cel care am dat onorul cu trompeta. Doamne, ce emoții aveam! Erau de față Majestățile sale Regele Mihai și Regina Maria. E adevărat, au fost acolo, pentru a-l conduce pe ultimul drum pe eroul Prezan, și mareșalul Ion Antonescu, Conducătorul Statului de atunci, și Mihai Antonescu ... Și e adevărat, iarăși, că o formație de avioane a dat onorul, trecând în zbor deasupra mormântului și a conacului de la Schinetea”¹⁹.

După moartea soților Prezan, fiica adoptivă a acestora, Olga Dimitriu, devine proprietara deplină a moșiei Schinetea și a imobilelor de pe aceasta, vândute ei încă din 1934, prin actul încheiat la Tribunalul județului Vaslui, cu următoarea clauză: „În stăpânirea tuturor imobilelor ce am vândut în acest act cumpărătoarea intră numai după moartea mea, deoarece îmi rezerv uzufructul pe viață asupra acestor terenuri, precum și după moartea soției mele, Olga mareșal Prezan, căreia dacă îmi va supraviețui îi las uzufructul pe toată viața ei asupra tuturor imobilelor ce am vândut, împreună cu conacul, moara

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 15/1943, f. 629.

¹⁹ Fragmente din articolul semnat de pensionarul Mihai Dobaru, din comuna Ivănești, județul Vaslui, publicat în ziarul județean „Adevărul”, din 20 septembrie 1993.

și via”²⁰.

Noua proprietară avea intenția, încă din octombrie 1943, așa cum rezultă din procesul-verbal încheiat de prefectul județului Vaslui, în urma inspecției în comuna Dumești, „să doneze pentru școala din satul Schinetea un teren situat chiar lângă conac, iar pentru locuința învățătorului o casă învecinată cu acest loc”²¹. Materializând această intenție, Olga Dimitriu donează pentru școală și locuința învățătorului o clădire compusă din cinci camere și antreu, cu 1200 m² în jurul clădirii, precum și 1 ha pământ, separat.

De asemenea, „datorită bunăvoinței și înaltului patriotism al dnei Olga Dimitriu (se precizează într-un proces-verbal de inspecție al subinspectorului școlar, la școala Schinetea, din 17 decembrie 1943), toți elevii acestei școli au primit cărți și rechizitele necesare. În tot timpul petrecut de dna Olga Dimitriu în localitate, până la data de 1 decembrie 1943, elevii au primit zilnic gustarea de dimineață. Fetele au fost înzestrate cu șorțulețe uniforme încât clasa prezintă un aspect frumos”²².

Tot acestei școli, în 1947, Olga Prezan (revenise la numele inițial, în urma divorțului din februarie 1945) donează suma de 100000 lei, pentru „modificările necesare”. Reprezentantul Inspectoratului Școlar al județului Vaslui, martor al acestei donații, consemnează în procesul-verbal: „Aducem mulțumiri publice, în numele autorităților școlare, dnei Olga Prezan pentru donația făcută”²³.

Ca o recunoaștere a contribuției acesteia la susținerea învățământului local, școala din satul Schinetea a primit numele Olgăi Prezan. Pe catalogul claselor I-IV, anul școlar 1947-1948, stă scris: „Școala primară mixtă <<Olga Prezan>>”²⁴.

Documentele privind naționalizarea bunurilor mobile și imobile aparținând fiicei Mareșalului încheie seria informațiilor vasluiene referitoare la familia mareșalului Constantin Prezan, rămânând în aceste ținuturi, dincolo de timp, mormântul luptătorului întregitor de țară, mareșal Constantin Prezan și cel al soției sale, Olga Prezan.

---

²⁰ D.J. Vaslui A.N., fond Tribunalul județului Vaslui, registru de transcripțiuni, 1/1934, act nr. 3553.

²¹ *Ibidem*, fond Prefectura județului Vaslui, dosar 23/1943, f. 254.

²² *Ibidem*, dosar 25/1943, f. 270.

²³ *Ibidem*, fond Școala primară Schinetea, dosar 6/1945-1947.

²⁴ *Ibidem*.